

מראי מקומות- בכורות ג'

אזנו, דאם יטול האוזן יהי' בו מום הפוסל לקרבן, דמסתבר דמה שמעכב בקרבן הוא הפוסל. וביאר **בהערות להגרי"ש** דאין הביאור משום דע"י נטילת האוזן יהי' נעשה בעל מום בפועל, אלא דהוי סימן דזה נחשב חלק חשוב של הבכור. ונפק"מ היכא דהי' הבכור כבר בעל מום מעיקרא, דאז אין נפק"מ באם נחתך האוזן או לא, מ"מ חשיב בעלות זו של הגוי לפוטרו מבכורה.

(ה) **אפי' אזנו- ע' בראשית בכורים** (עמ' 12, ד"ה ויש להעיר) דדן באם יש להגוי חלק שאין בו שוה פרוטה, האם גם זה נחשב שיש לו חלק או לא, ואולי כיון דאצל הישראל אי"ז ממון, א"כ הוי כאילו אין להגוי כלום בהבכור, או דלמא, כיון דלגבי הגוי פחות מש"פ הוי ממון, א"כ שפיר הוי כאילו יש לו. ופשט דכיון שיש להגוי מקום מסויים, אז אפי' אם אי"ז חשיב ממון, הא סכ"ס יש חלק מסויים של הבכור שאין להישראל בעלות בו, וא"כ ודאי הוי הגוי נחשב לשותף.

(ו) **ר' חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה- ע' במשנת ר' אהרן** (ריש ג.), שכ' דאף דס"ל לר' חסדא ורבא ור' נחמן דלגבי איסור גיזה ועבודה, אין היתר אא"כ יש להגוי חלק שהנשמה תלוי' בה, מ"מ נראה ברור דליכא כלל קדושת הקרבה אף בפחות מזה, שהרי סברתם מחמת קושיית ר' נחמן דלימא לי' כהן שקול אזניך וזיל, ופרש"י דאי נמי הוי בכור בעל מום הי' ניתן לכהן, אבל א"כ אין בו אלא קדושת בעל מום, וא"כ נהי דניתן לכהן, אבל אין בו קדושת הקרבה כלל. וע"ע **בחי' הגרי"ז** מה שנסתפק על דרך זה.

(ז) **רבא סבר טריפה אינה חי'- פרש"י**, הלכך כמאן דהוי כולה דעובד כוכבים דמי. וע' **בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין**, דביאר דודאי אין כוונת רש"י לומר דהוי כאילו יש לגוי כולו כיון שיש לו חלק שהנשמה תלוי' בה, שהרי גם לישראל יש לו חלק שהנשמה תלוי' בה, אלא דכיון שיש לגוי חלק במה שהנשמה

(א) **מכירה פסקה מיני', קבלנות לא פסקה מיני', דוקא או לאו דוקא- ע' ביד דוד** שהביא מה שהק' **החק נתן**, מהו השאלה, דאי ס"ד לאו דוקא, אמאי הוצרך לתרץ מכירה פסקה מיני', הא לאו דוקא הוא. ותי' הי"ד דאע"ג דלאו דוקא הוא, מ"מ חילוק גדול יש בין עשרה למאה, ואם הי' ריש לקיש רוצה להשמיענו דלאו דוקא, לא הי"ל לומר מאה, אלא הול"ל עשרים או שלשים, ומהא דאמר ק', מוכח שיש חילוק בין מכירה לקבלה, אבל עדיין אין מוכח אם דוקא או לאו דוקא.

(ב) **כל בכור, רבנן סברי בכור מקצת בכור משמע, כ' רחמנא כל עד דאיכא כולי', ור' יהודה סבר וכו'- ע' בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין** (ל"ט), שביאר דס"ל לר' יהודה דהוי ריבוי אחר ריבוי, דבכור משמע כולו, וגם כל משמע כולו, ולכן הוי ריבוי אחר ריבוי, וממעט ומלמד דאף בכל דהו סגי. והאיבעית אימא ס"ל, דנח' במהו ביאור מלת "כל", רבנן סברי דכל משמעותו היינו למלווי, ור' יהודה ס"ל דמשמעותו כל דהו, וממילא מגרע.

(ג) **איבע"א דכ"ע בכור רובא משמע - הק' הראשית בכורים**, מהכ"ת לומר דבכור משמע רוב, הרי ודאי אין שייך לומר דאתי מדין רובו ככולו, שהרי היסוד של רובו ככולו הוא דנגרר המיעוט אחר הרוב, ואין שייך לומר כן לענין בכור, דהא המיעוט הוא ממון הנכרי, ואין שייך לומר דנגרר ממוןו בתר ממון הישראל (וכמו שאין שייך לבטל ממון חבירו). וע"ש מש"כ דאולי כאן אמרי' דשפיר הוי המיעוט נגרר אחר הרוב, דהא דאין חזקת ממון להגוי, ואף אם ע"י מה שהמיעוט נגרר בתר הרוב לענין איסור יהי' ממילא נפקע ממון הגוי, מ"מ שפיר היינו אמרי' דרובו ככולו, וע"ז בא הכתוב לומר או דצריך להיות כולו של ישראל, או דאף בכל דהו סגי. וע"ע **בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין** (מ') מש"כ בזה.

(ד) **אפי' אזנו- פי' המרומי שדה**, דלא אמרי' דאף אם נמכר שער א' לגוי פטור, אלא דוקא כגון

תלוי' בה, א"כ הוי שותף בכל הבהמה כולה, ולא רק בחלק מסויים שבה.

(ח) **וליאמא לי שקיל אזניך וזיל** - וכ' **המעדני יו"ט** דס"ל לר' הונא דסכ"ס הוי גזה"כ דרק ב"כל" בכור חייב, אבל השתא לית לי' לישראל כל בכור, וא"כ פטור.

(ט) **וליאמא לי שקיל אזניך וזיל** - ע' **בהערות להגרי"ש** שהביא מה שהק' הראשית בכורים, איך יאמר לו שקיל אזניך וזיל, הרי אסור להטיל מום בקדשים. ותי' הגרי"ש דלדעת **הראב"ד** הובא **ברא"ש בב"מ** (פרק ז', סי' ו'), דאיסור אמירה לעכו"ם להטיל מום בקדשים הוי איסור דרבנן, א"כ י"ל דהק' הגמ' דכיון דמדאורייתא מותר לומר להגוי להטיל מום בקדשים, א"כ למה זה יעכב שלא תחול קדושת הבכורה. אבל לפי מה שציידד בשו"ת **רעק"א** דכיון דבגרום מום בבכורה יליף לה לאיסור, א"כ כש"כ דאיסור אמירה לעכו"ם אסור בהטלת קדשים, א"כ הדרה קו' לדוכתי'. וע"ש מה שתי' עוד דמיירי דמיירי ביש להגוי חלק בהאם, ולא בהבכור עצמו, ובזה ודאי אין איסור, וע"ע מה שהאריך לתרץ קו' זו.

(י) **הא בו, הא באמו** - פי' **בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין** (מ"ג), דס"ל דאם יש לגוי חלק זה בהבכור עצמו שאם חסר הבכור חלק זה הוי בעל מום, א"כ פטור הוא כמו שאם הי' בעל מום. אבל לגבי האם אי"ז הגדר, דמה שצריך להיות שהאם הוא של ישראל, הוי דין רק בהא דצריך פטר רחם של ישראל, אבל אם יש להגוי חלק באבר שאינו אבר שהנשמה תלוי' בה, אי"ז חסרון מצד האמהות של אם הבכור. אבל ר' פפא ס"ל דהא דצריך שיהי' לגוי חלק בבהמה שבלא החלק היא נעשית בעלת מום כדי לפטור מן הבכורה, אינו אלא שיעור כמה צריך שיהי' לעכו"ם חלק בה כדי שיקרא שהיא גם בהמת עכו"ם, וכיון דבבכור עצמו סגי במה ששייך לעכו"ק רק אבר א' שבלא זה הוא יהי' בעל מום, כדי ישקרא גם בהמת עכו"ם לפטור מן הבכורה, הכי נמי באמו סגי בזה, כדי שתהא נקרי' גם בהמתו עכו"ם לפטור מן הבכורה, אע"פ דבאמו לא שייך חסרון מום, וסיים בצ"ע.

(יא) **מתקיף לה מר בר אשי, מ"ש מנפלים וכו'** - פרש"י דקו' הגמ' אכולהו הוא. והק' בחי' הגרי"ז, למה זה ק' כלל לר' הונא, הרי שיטתו הוא דהפטור חל אפי' אם אין להגוי אלא באוזן בלבד, ואינו תלוי בחיות כלל (ובאמת כן פי' ר' גרשום, דהקו' רק לרבא ולר' חסדא). ודחק דאולי זהו באמת כוונת רש"י, דכולהו היינו רבא ור' חסדא, וצ"ע.

(יב) **בשלמא מום קל קמ"ל כדר' הונא ולאפוקי מדר"ח ורבא** - העיר השפת אמת, למה צריך לזה, לימא דקמ"ל הא גופא דצריך לקנות דוקא דבר שעל ידו יהי' בו מום אם נטל ממנו, ולא לאפוקי מדר"ח ורבא. ותי' דלשון "אפי' מום קל" משמע דהתירא קמ"ל, ולכן צ"ל לאפוקי מדר"ח ורבא.

(יג) **לא, לעולם אימא לך משום שינוי** - ויש לעי', הא למעשה שרוע הוא, וא"כ למה יפרש דהטעם הוא משום דאשתני. וכ' **החזון איש** (ט"ז, ד') דבאמת יש מקום לומר שאינו שרוע, דשרוע מסור לחכמים לפרש את מדתו שיפגום, דאפשר דעינים א' גדולה וא' קטנה אינו מקלקל כ"כ ואינו בכלל שרוע, אבל שינוי למין אחר הוי, וגם אפשר לומר להיפוך, דשינוי למין אחר לא הוי אלא שינוי בתבנית, אבל גדלות וקטנות אפשר דהוי רק בריותא וכחישותא, ואי"ז מורה שיש כאן תמונת העגל והאווז, אבל שרוע שפיר הוי.

(יד) **לית דחש להא דר' יהודה דאמר שותפות הגוי חייבת בבכורה** - ע' **במהרי"ט אלגאזי** (פרק ראשון, ז', ד"ה וראית'), שהביא מש"כ **הרמב"ן** להביא רא' מכאן דלית הלכתא כר' אלעאי בחולין דס"ל דבהמת השותפין פטור מבכורה. וע' **במהריט"א** במה שתמה שלכאו' אין רא' מכאן, וע' מש"כ ליישב הראי'.

(טו) **הוה מקנה לאודנייהו לעכו"ם** - דייק **החזון איש** (ט"ז, ב') דמשמע דאפי' בבהמה גסה הי' עושה כן, ולא הי' אוסרה משום הדין דאסור למכור בהמה גסה לעכו"ם, ואע"ג דלענין מכירת עוברה לא פשט הגמ' האיבעיא אם יש בה איסור למכור לגוי או לא, מ"מ מכירת האוזן ודאי מותר, ולא אחלופי

עם מכירת בהמה גמורה. אלא דכ' דהשיעור
בזה צ"ע, מהו הגדר דאמרי' בה דודאי לא
אתי לאחלופי. עוד כ' שם דאולי מכירת
האוזן הוי כמו מכירה לשחיטה, דמותר אפי'
בבהמה גסה.

טז) אתאי לקמי' דרבא - ע' ברמב"ן (הל' בכורות
סוף פרק ה') שהביא ראי' מסוגיין דדין
בכורה בהמה טהורה נוהג גם בחו"ל, שהרי
אמוראים אלו מחו"ל היו, והיו נוהגין דין
בכור בהמה טהורה.

יז) התם, מקדושת מזבח קא מפקע לי', מקדושת
כהן לא מפקע לי', הכא וכו' - ע' בשיעורי
הגרי"ם פיינשטיין (אות נ"ט), דפשטות
החילוק הוא דהוי הפקעה גדולה טפי
כשמפקיע גם מקדושת כהן, ולכן דוקא
בכה"ג אבד מרי חיותי'. אבל הביא מהגרי"ז
לפרש באו"א, דמה שלא הי' מפסיד חיותי'
אם הי' מפקיעו רק מקדושת מזבח, היינו
משום דבזמן הזה בלא"ה אינו ראוי למזבח,
אבל למעשה ראוי לקדושת כהן, ולכן רק
משו"ה אבד חיותי'.

יח) כהנים ולויים פטורים מק"ו - ע' ביד דוד
שהביא מה שכ' הלחם חמודות דבזמן הזה,
דהכהנים ולויים אין להם יחוס אלא חזקה,
איך הם פטורים, והי' ראוי שיפרישו הפדיון
מספק ויהי' שלהם כמו בשאר ספק בכורות.
והק' היד דוד על הנחת הלח"ח, דא"כ למה
יהי' צריך ליתן שום מתנות כהונה לכהן,
לימא לי' אייתי ראי' דכהן אתה. ולכן נראה
דכשם שסומכין על החזקה ליתן לכהן, כן
סומכין על החזקה לומר דכהנים עצמם
פטורים מליתן. אולם כ' דיש לחלק, דלענין
ליתן לכהן, הרי אין תקנה, שהרי אין כהן
ודאי, אבל לענין בכורי כהנים ולויים, יש
תקנה עכ"פ בהפרשה, וצ"ע.